

Willem III Hendrik (1650-1702)

Willem III Hendrik, prins van Oranje, graaf van Nassau, koning van Engeland, Schotland en Ierland (1689), geb. Den Haag 14 november 1650, acht dagen na het overlijden van zijn vader, groeide op tijdens het Eerste Stadhouderloze Tijdperk. Kort na de dood van stadhouder Willem II hebben vijf van de zeven gewesten geen stadhouder benoemd. Ook de functie van kapitein-generaal van de Unie laten zij onvervuld. Na de Eerste Engelse Zeeoorlog (1652-1654) tekent raadpensionaris mr. Johan de Witt de mede door de Engelse leider Cromwell afgedwongen Akte van Seclusie, die de Prins van Oranje en zijn nakomelingen uitsluit van het stadhouderschap. In 1667 nemen de Hollandse Staten het Eeuwig Edict aan waarmee het stadhouderschap voor eeuwig wordt afgeschaft.

In 1672 verklaren Engeland, Frankrijk, Munster en Keulen de republiek de oorlog. Onder druk van de publieke opinie werd Oranje door de Staten-Generaal benoemd tot kapitein-Generaal, echter slechts voor één veldtocht. Vanaf het begin van de oorlog treedt Oranje energiek op. Niet lang daarna volgt een definitieve aanstelling tot opperbevelhebber zonder beperkende voorwaarden. De schuld van alle ellende wordt aan De Witt gegeven die in augustus 1672 op afschuwelijke wijze wordt vermoord door het razende volk. Waarschijnlijk waren Willem III, Cornelis Tromp en Johan Kievit de leidende figuren achter deze moord. Ze hadden namelijk alle drie nog een rekening met De Witt te vereffenen. Willem had nu de macht en hij laat in tal van steden de magistraten door eigen aanhangers vervangen. De tucht van de Staatse troepen wordt door strenge kriegsraadvonnissen hersteld. De prins toont als krijgsman en als staatsman grote kwaliteiten en in 1674 wordt vrede met Engeland, Munster en Keulen gesloten (met Frankrijk vier jaar later).

In 1685 beginnen de katholieken de machtsverhouding met de protestanten in Europa te verstoren. Willem zijn katholieke schoonvader Jacobus II (1633-1701) beklimt de Engelse troon, tegelijk heft Willems aartsvijand Lodewijk XIV het Edict van Nantes op waardoor duizenden Franse protestanten (hugenoten), hun land ontvluchten. Oranje weet de Staten-Generaal te overtuigen van het gevaar van een katholieke hegemonie en in 1688 vindt de 'glorious Revolution' plaats. Op uitnodiging van Engelse prominenten trekt Willem na een grondige voorbereiding met een leger naar Engeland om 'de wetten en vrijheden van dat land te herstellen'. Jacobus II vlucht en begin 1689 worden 'William en Mary' in een diarchisch koningschap gekroond. Hiermee is Willem III tot dusverre de enige gekroonde Oranje. De kinderloze Willem sterft in 1702 als gevolg van een val van zijn paard. Met hem is het Huis van Oranje Nassau uitgestorven, overl. Londen 8 maart 1702, zoon van Willem II, stadhouder, en Maria Stuart.

Hij huwde Londen 14 november 1677 met Maria II Stuart, koningin van Engeland, Schotland en Ierland geb. Londen 30 april 1662, overl. Kensington (Londen) 28 december 1694, dochter van Jacobus II, koning van Engeland, en Lady Anne Hyde.

Lit.:

- R. van Ditzhuyzen, Oranje-Nassau; Een biografisch woordenboek, blz. 254-256.

Afbeelding:

- Museum Rotterdam 66442-A

Vervaardiger:

- Constantijn Netscher (1690-1720)